

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ (ΔΟΚΙΜΙΟ – ΑΡΘΡΟ)
(Επιμέλεια : Στέλλα Κυριακάκη, 2^ο ΓΕΛ Θεσσαλονίκης)
**Η περίληψη είναι μια προσωπική δημιουργία
που σέβεται το πνεύμα του συγγραφέα.
Γι' αυτό και πρέπει να χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα.**

Η περίληψη δεν είναι ξεχωριστό γραμματειακό είδος, αλλά ένας τρόπος συνοπτικής απόδοσης προϋπάρχοντος κειμένου με το οποίο επιδιώκονται :

- η κατανόηση του κειμένου
- η πληροφόρηση των άλλων με λιτό και σαφή τρόπο για το περιεχόμενο του κειμένου
- η διάκριση του αναγκαίου από το περιττό τόσο στο περιεχόμενο όσο και στη γλώσσα του κειμένου
- η δόμηση ενός νέου κειμένου με συνοχή και συνεκτικότητα.

ΑΡΑ η **αξιολόγηση** της περίληψης είναι σκόπιμο να συνεξετάζει τρεις παραμέτρους:

α) το περιεχόμενο

β) τη γλώσσα και το ύφος

γ) τη δομή.

Τύποι περίληψης :

Υπάρχουν διάφοροι τύποι περίληψης, γι' αυτό και η εκφώνηση της σχετικής ερώτησης στο γραπτό πρέπει να δείχνει ξεκάθαρα ποιος τύπος περίληψης αναμένεται, καθορίζοντας την επικοινωνιακή περίσταση για την οποία πρέπει να γραφτεί

και

η αξιολόγηση της περίληψης πρέπει να λαμβάνει υπόψη την κατανόηση της επικοινωνιακής περιστασης - όπως διαφαίνεται μέσα από τη σχετική ερώτηση- και τη σύνταξη ενός κειμένου μέσα στο ζητούμενο επικοινωνιακό περιβάλλον.

Οι τύποι περίληψης διακρίνονται :

- ως προς τη σχέση τους με το αρχικό κείμενο
- ως προς την έκταση

Ι. Διάκριση ως προς τη σχέση της περίληψης με το αρχικό κείμενο.

1. Περίληψη που υποκαθιστά το αρχικό κείμενο.

Ο συντάκτης της :

- ταυτίζεται με το συγγραφέα και αναπαράγει συνοπτικά το αρχικό κείμενο,
- δεν προτάσσει καμία αναφορά, ούτε στο συγγραφέα, ούτε στο θεματικό κέντρο,
- διατηρεί την οπτική γωνία του συγγραφέα,
- διατηρεί το επικοινωνιακό περιβάλλον του αρχικού κειμένου, εφόσον γράφει για την ίδια επικοινωνιακή περίσταση.) → καλό είναι να αποφεύγεται αυτού του είδους η περίληψη

2. Περίληψη που παρουσιάζει το αρχικό κείμενο ενημερώνοντας για το περιεχόμενό του.

Ο συντάκτης της :

- καλείται να πληροφορήσει ως συγκεκριμένος πομπός (διαφορετικός από το συγγραφέα), τους συγκεκριμένους δέκτες, για συγκεκριμένο σκοπό, πιθανόν διαφορετικό από αυτό του συγγραφέα,
- αναφέρεται με συντομία στο περιεχόμενο του κειμένου, παραπέμποντας σ' αυτό.

Κατά συνέπεια :

- **προτάσσει εισαγωγική αναφορά** στην οποία πληροφορεί για το κείμενο και το συγγραφέα του, **επισημαίνει το θεματικό του κέντρο** ή και ενημερώνει για τη βασική του θέση,
- παρουσιάζει το περιεχόμενο και τις επιμέρους ιδέες του κειμένου, με τρόπο που να αποδίδει το ζετύλιγμα της σκέψης του συγγραφέα, φροντίζει να χρησιμοποιήσει **ποικιλία εισαγωγικών φράσεων** που, όχι μόνο παρουσιάζουν τις απόψεις του συγγραφέα, αλλά **φανερώνουν κατανόηση της συλλογιστικής πορείας** και του ιδεολογικού περιεχομένου, χωρίς όμως να σχολιάζουν, όπως π.χ.:
  - **ο συγγραφέας θίγει το θέμα • απευθύνεται στους • αναφέρεται στο • αναφέρει πώς • παρουσιάζει (π.χ. τους παράγοντες) • περιγράφει • προσθέτει • αναλύει • εξηγεί • διευκρινίζει • επισημαίνει • διακρίνει • εκτιμά ότι • εντοπίζει (π.χ. τις ιδιομορφίες) • διατυπώνει την άποψη • συγκρίνει το... με το... και επισημαίνει τις διαφορές • υποστηρίζει • πιστεύει • τονίζει • δηλώνει • προτείνει • αντικρούει τις απόψεις υποστηρίζοντας • αντιπαραθέτει • υπαινίσσεται • αμφισβητεί • απορρίπτει • συμπεραίνει • συνοψίζει • καταλήγει.**
- χρησιμοποιεί ύφος ανάλογο με το σκοπό για τον οποίο γράφει, την ιδιότητα με την οποία καλείται να γράψει, τους δέκτες της εργασίας του,
- χρησιμοποιεί ενεργητική ή παθητική σύνταξη ανάλογα με το αν θέλει να δώσει έμφαση στο συγγραφέα (ενεργητική σύνταξη) ή στις απόψεις του συγγραφέα και το περιεχόμενο του κειμένου (παθητική σύνταξη).

- ❖ Απόπειρα ταξινόμησης των ρημάτων -δίνονται σε τρίτο πρόσωπο- που δηλώνουν μέσα στην περιήληψη τις **γλωσσικές πράξεις του συγγραφέα** του πρωτοτύπου.

1. Αναφορική όψη

- αναφέρει, μνημονεύει, παραθέτει αυτολεξεί (ένα άλλο κείμενο)
- σχολιάζει, ερμηνεύει, συζητά (ένα άλλο κείμενο)
- συνοψίζει (ένα άλλο κείμενο)
- παρατηρεί, διαπιστώνει
- ορίζει με ακρίβεια, προσδιορίζει, καθορίζει
- αποσαφηνίζει, διευκρινίζει, επεξηγεί
- εξηγεί, αιτιολογεί
- ονομάζει, αποκαλεί, χαρακτηρίζει
- συγκρίνει, αντιθέτει, αντιπαραθέτει, αντιπαραβάλλει
- επιχειρηματολογεί (υπέρ ή κατά), υπερασπίζεται, υπεραμύνεται, συνηγορεί, συμφωνεί με, ταυτίζεται με, δικαιολογεί, ανασκευάζει, απορρίπτει, αντικρούει, αντιτείνει
- τεκμηριώνει, στηρίζει (την άποψή του)
- αποδεικνύει, δείχνει
- κρίνει, αξιολογεί, εκτιμά, αποτιμά
- βεβαιώνει, ισχυρίζεται, αποφαίνεται, υποστηρίζει, επιμένει (ότι), προβλέπει
- λέει, σημειώνει, τονίζει, επισημαίνει, υπογραμμίζει
- πραγματεύεται, εξετάζει, συζητά, ασχολείται (με), αναφέρεται(σε)
- αναλύει, αναπτύσσει
- ορίζει
- διαιρεί, ταξινομεί
- περιγράφει

- απαριθμεί, συμπληρώνει, προσθέτει
- αφηγείται, διηγείται
- αναρωτιέται, απορεί
- ρωτά
- υποδεικνύει, προτείνει, αντιπροτείνει, συμβουλεύει, συστήνει
- απολογείται
- εύχεται
- εξεγείρεται, αγανακτεί, εκφράζει την έκπληξή του

2. Ποσοτική όψη

- προσπερνά βιαστικά, με συντομία
- αποσιωπά, παραλείπει, δεν αναφέρει / αναφέρεται
- θίγει πλαγίως, έμμεσα, επιφανειακά
- εξετάζει διεξοδικά, αναλυτικά, προσεκτικά

3. Μεταγλωσσική όψη

- επεξηγεί, συγκεκριμενοποιεί (για άλλο κείμενο)
- παραφράζει (για άλλο κείμενο)

4. Διορθωτική όψη

- τροποποιεί, αλλάζει (τη διατύπωση)
- διορθώνει (τον εαυτό του / τους συνομιλητές του)

5. Διαλογική όψη

- απευθύνει τον λόγο
- δίνει τον λόγο
- ζητά τον λόγο
- παίρνει, υφαρπάζει τον λόγο
- διεκδικεί τον λόγο
- παρεμβαίνει
- διακόπτει

6. Οργανωτική όψη

- αρχίζει
- συνεχίζει
- μεταβαίνει (σε άλλο θέμα)
- παρεκβαίνει
- τελειώνει, καταλήγει, συμπεραίνει, ανακεφαλαιώνει

7. Ομιλιακή όψη (προκειμένου για περίληψη προφορικού λόγου).

- υψώνει τη φωνή του, τον τόνο της φωνής του
- μουρμουρίζει, ψιθυρίζει

II. Διάκριση ως προς την έκταση.

- **Συνοπτική** περίληψη :

Στηρίζεται στη σύνδεση των πλαγιότιτλων των παραγράφων, για να αποδώσει την κύρια έννοια και τις ευρύτερες νοηματικές ενότητες, όπως φαίνονται κυρίως μέσα από τις θεματικές προτάσεις.

- **Εκτενής περίληψη :**

Εμπεριέχει - μαζί με τα πιο πάνω - και τα σημαντικά σημεία, δηλαδή τις βασικές λεπτομέρειες που σηματοδοτούν νοηματικά την κάθε παράγραφο.

Αυτή η διάκριση μπορεί να φανεί από τον αριθμό των ζητούμενων λέξεων σε σχέση με την έκταση του δοθέντος κειμένου.

Πώς γράφω περίληψη :

A. Κατανώ το νοηματικό περιεχόμενο του κειμένου.

1. Κατανώ το γενικό περιεχόμενο του όλου κειμένου και βρίσκω το νοηματικό του κέντρο.

2. Κατανώ το νοηματικό περιεχόμενο της κάθε παραγράφου :

- Εντοπίζω τη/τις θεματική/ές περίοδο/ους που με οδηγούν στις θεματικές - νοηματικές ενότητες.
- Ανιχνεύω σημαντικές πληροφορίες - λεπτομέρειες που έχουν σημασία για την ανάπτυξη της παραγράφου.
- Σημειώνω τις λέξεις / φράσεις κλειδιά της παραγράφου και - εάν δεν πρόκειται για ορολογία - αναζητώ συνώνυμες.
- Διαγράφω (νοερά) τις λεπτομέρειες (π.χ. επεξηγήσεις, παραδείγματα, ονοματικούς ή άλλους προσδιορισμούς), τις επαναλαμβανόμενες έννοιες και ότι άλλο θεωρώ ως δευτερεύουσα πληροφορία.
- Βρίσκω μέσα στην κατακλείδα στοιχεία που συμπληρώνουν το νόημα της θεματικής περιόδου.
- Συνοψίζω τις βασικές έννοιες και δίνω πλαγιότιτλους.
- Εντοπίζω τις συνδετικές - διαρθρωτικές λέξεις που με οδηγούν στην κατανόηση της «λογικής» του κειμένου και της συλλογιστικής πορείας που ακολουθήθηκε.

Με τις διαρθρωτικές λέξεις δηλώνεται :

- **το αίτιο - αποτέλεσμα:** επειδή, διότι, έτσι, γι' αυτό το λόγο
- **η αντίθεση - εναντίωση:** αλλά, όμως, ωστόσο, από την άλλη πλευρά
- **η χρονική σχέση:** ύστερα, προηγουμένως, εν τω μεταξύ
- **ένας όρος, προϋπόθεση:** αν, εκτός αν, σε περίπτωση που
- **η επεξήγηση:** με άλλα λόγια, δηλαδή, για να γίνω σαφέστερος
- **η έμφαση:** είναι αξιοσημείωτο ότι, θα ήθελα να τονίσω, να επιστήσω την προσοχή
- **η απαρίθμηση επιχειρημάτων, η εισαγωγή μιας καινούριας ιδέας:** πρώτο... δεύτερο..., καταρχάς, τελικά, το επόμενο επιχείρημα...
- **η διάρθρωση του κειμένου:** το κείμενο χωρίζεται σε τρία μέρη : στο πρώτο κτλ.
- **ένα συμπέρασμα, συγκεφαλαίωση:** για να συνοψίσουμε, συγκεφαλαιώνοντας, επιλογικά, συμπερασματικά θα λέγαμε ότι...

B. Συνοψίζω τη βασική ύλη με συντομία (συγγραφή περίληψης)

1. Ακολουθώ γραμμικά και αναπαράγω το σχέδιο οργάνωσης του κειμένου, χωρίς να παραβιάζω τη σειρά διάταξης των θεματικών του στοιχείων, εφόσον καλούμαι να συνοψίσω και όχι να σχολιάσω ένα κείμενο. Κατά συνέπεια γράφω περίληψη ανά παράγραφο, με τρόπο, όμως, που να σχηματίζεται ένα ενιαίο κείμενο.

Προσέχω ώστε να μην επαναλαμβάνω στοιχεία που βρίσκονται σε διαφορετικές παραγράφους, εκτός κι αν χρησιμοποιούνται μέσα σε άλλα συμφραζόμενα. Εάν σε δύο παραγράφους παρατηρείται συνάφεια περιεχομένου, τις συμπύσσω.

2. Γράφω περίληψη της κάθε παραγράφου χρησιμοποιώντας τεχνικές πύκνωσης :

- Ανασυντάσσω τη θεματική πρόταση μετασχηματίζοντας τη γραμματικο- συντακτική της δομή (π.χ. *μετατρέπω τα ρήματα σε ουσιαστικά ή μετοχές, τα ουσιαστικά σε ρήματα - βαθμιαία ωρίμαση αντί ωρίμασε βαθμηδόν, κ.ο.κ.*), και της προσθέτω τα επιπλέον σημαντικά στοιχεία που εντόπισα στην πρόταση κατακλείδα ή και στην υπόλοιπη παράγραφο. Μπορώ, αντί τη θεματική πρόταση, να χρησιμοποιήσω τον πλαγιότιτλο που έχω δώσει στην παράγραφο.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν βασικές λέξεις του κειμένου με συνώνυμες.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές, π.χ. αναζητώντας....)αντί καθώς αναζητούμε . αν προσπαθήσουμε να..., = προσπαθώντας να ....
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν τα υπώνυμα με υπερώνυμα, π.χ. Τέχνες αντί ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, μουσική και αρχιτεκτονική.
- Αντικαθιστώ φράσεις με περιεκτικές λέξεις, π.χ. πρόσφατα αντί τις τελευταίες μέρες του περασμένου μήνα και προθετικό σύνολο με επίρρημα (....επιβλήθηκε με βιαιότητα...= βίαια..)
- Αφαιρώ ονοματικούς ή άλλους προσδιορισμούς.
- Αντικαθιστώ όπου είναι δυνατόν μια σειρά ενεργειών από μία φράση που επιγράφει την όλη πράξη, π.χ. οι διαδηλωτές κατέστρεψαν ό,τι βρήκαν στο δρόμο τους στη θέση του οι διαδηλωτές έσπασαν βιτρίνες, έκαψαν αυτοκίνητα, γκρέμισαν πινακίδες και διέλυσαν ό,τι βρήκαν στο δρόμο τους.
- Αντικαθιστώ μια περίοδο από μια λεκτική πράξη, π.χ. στη θέση του ο προϊστάμενος τόνισε ότι θα υπάρξουν συνέπειες γι' αυτή τους την πράξη και προειδοποίησε ότι δε θα περάσει απαρατήρητη και ούτε θα μείνει ατιμώρητη μια τέτοια συμπεριφορά, γράφω απείλησε με τιμωρία.

Μετατρέπω μια περίοδο λόγου που αποτελείται από μια κύρια πρόταση και αναφορικές ή επιρρηματικές προτάσεις (χρονικές, αιτιολογικές, τελικές κ.λ.π.) σε επαυξημένη πρόταση με επιρρηματικούς προσδιορισμούς. Π. χ. Ο μαθητής, ο οποίος δεν επικοινωνεί ποτέ με εκείνους οι οποίοι υποστηρίζουν αντίθετες θέσεις με τις δικές

του = Ο μαθητής ο πάντοτε αρνητικός στην επικοινωνία με τους υποστηρικτές αντίθετων θέσεων .....

- **Μετατρέπω** μια περίοδο λόγου που αποτελείται από μια κύρια πρόταση και ονοματικές προτάσεις (ειδικές, πλάγιες ερωτηματικές, αναφορικές) σε κύρια πρόταση με ονοματικούς όρους.
- Αποφεύγω τις επαναλήψεις του κειμένου.
- Διατηρώ το νόημα των συνδεδετικών λέξεων, για να κρατήσω τη συνοχή και τη συνάφεια της σκέψης του συγγραφέα, και να αποδώσω σωστά τη συλλογιστική του πορεία.
- Εάν υπάρχουν ερευνητικά στοιχεία, παρουσιάζω μόνο το πόρισμα, εάν κρίνω ότι αποτελεί βασική ιδέα του κειμένου.
- Εάν ο συγγραφέας χρησιμοποιεί λόγια άλλων ως επίκληση στην αυθεντία και κρίνω ότι αυτά αποτελούν βασική ιδέα του κειμένου, γράφω με συντομία μόνο το νοηματικό περιεχόμενο αυτών των λόγων.
- **Μετατρέπω** τα ερωτήματα σε πλάγιο λόγο, γράφοντας, ανάλογα με το είδος της περίληψης:
Τίθεται το ερώτημα εάν... ή κρίσιμο είναι το ερώτημα κατά πόσο...
(εάν η περίληψή μου υποκαθιστά το αρχικό κείμενο)
Ο συγγραφέας διερωτάται κατά πόσο... ή ο συγγραφέας θέτει το ερώτημα...
(εάν η περίληψή μου παρουσιάζει το αρχικό κείμενο)

Διατηρώ πιστά το νοηματικό περιεχόμενο του αρχικού κειμένου χωρίς να προσθέτω δικές μου απόψεις, επιχειρήματα, τεκμήρια, παραδείγματα.

Παράδειγμα:

Γενίκευση: α) Η αληθινή μάθηση πρέπει να είναι μια διαδικασία αργή όσο και ενεργητική, που εμπλουτίζει τη σκέψη μας και παρέχει ερεθίσματα για νέες ανακαλύψεις. Πρέπει να είναι οπλισμός για τη ζωή και τη διάνοια. Πρέπει να είναι κατάκτηση του θησαυρού του ανθρώπινου πολιτισμού. Μ' άλλα λόγια, μια διαδικασία που ο νέος άνθρωπος δεν θα έχει στο μέλλον ούτε τον χρόνο ούτε τις ευκαιρίες να την ενεργοποιήσει με τέτοιους προνομιακούς όρους.

β) Η αληθινή μάθηση είναι μια μορφωτική διαδικασία που εξασφαλίζει στον νέο άνθρωπο ό,τι πιο πολύτιμο για τη μελλοντική του ζωή.

Επιλογή: (πρόκειται για την επιλογή πληροφοριών και τον αναβιβασμό τους σε υψηλότερο ιεραρχικά επίπεδο)

α) Όσοι αποφασίζουν να μην κάνουν παιδιά είναι συνήθως άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου, που ζουν σε αστικά κέντρα και εργάζονται εκτός σπιτιού, κατέχουν υψηλές θέσεις στην κοινωνικο-επαγγελματική ιεραρχία, παντρεύονται αργά και δεν δεσμεύονται από σχετικές θρησκευτικές επιταγές.

β) Η ηθελημένη ατεκνία είναι μια στάση που χαρακτηρίζει άτομα που κάνουν καριέρα σε επαγγέλματα με υψηλό κοινωνικό γόητρο και είναι θρησκευτικά αδιάφορα.

Σύνθεση: α) Ο συντονισμός μιας δημόσιας συζήτησης απαιτεί αληθινή μαεστρία, εκτός από καλή γνώση του θέματος που θα συζητηθεί και σωστή πρόβλεψη των θέσεων που πιθανότατα θα υποστηρίξουν οι συνομιλητές. Απαραίτητη είναι μια κατατοπιστική εισαγωγή για το κοινό της συζήτησης, η αμερόληπτη στάση απέναντι σε κάθε τοποθέτηση, η παρεμπόδιση της κατάχρησης του χρόνου, των αγενών παρεμβάσεων και της υπερβολικής εκμετάλλευσης της αυθεντίας. Επιπλέον, ιδιαίτερη ικανότητα χρειάζεται για την επαναφορά της συζήτησης στην κοίτη του συζητούμενου θέματος σε περιπτώσεις άσκοπων παρεκβάσεων. Η υποβολή ερωτήσεων για την εκμείωση και υποστηρικτικών επιχειρημάτων από τους συνομιλητές και η δυνατότητα συγκεκριμένου των αντιτιθέμενων απόψεων απαιτεί επίσης ωριμότητα και μεγάλη εμπειρία. Τέλος, η σωστή χρήση του διαθέσιμου χρόνου με την αποφυγή της πολυλογίας και η ανακεφαλαίωση των συμπερασμάτων για χάρη του κοινού και της συζήτησης συμπληρώνουν τις αρετές του καλού συντονιστή μιας δημόσιας συζήτησης.

β) Ο συντονισμός μιας δημόσιας συζήτησης απαιτεί σωστή στάθμιση του ακροατηρίου και ανάλογη ανταπόκριση στις απαιτήσεις του, επαρκή γνώση του αντικειμένου της συζήτησης, εξισορροπητικούς χειρισμούς των ρόλων των συνομιλητών και τήρηση των κοινωνικών συμβάσεων μιας συνομιλίας.

3. Οπτική γωνία : Διατηρώ την οπτική γωνία του συγγραφέα και αποδίδω πιστά το ιδεολογικό περιεχόμενο του κειμένου χωρίς να το σχολιάζω, να το επιδοκιμάζω ή να το αποδοκιμάζω.

4. Ύφος : Υιοθετώ ύφος με καθαρά πληροφοριακό χαρακτήρα, τυπικό, όσο γίνεται πιο ουδέτερο και δεν προσπαθώ να εντυπωσιάσω με τη χρήση ηχηρών εκφράσεων.

- Εάν η περίληψή μου υποκαθιστά το αρχικό κείμενο, γράφω σε ύφος ανάλογο ή πιο απλό από αυτό του συγγραφέα, χωρίς να το αντιγράψω.
- Εάν η περίληψή μου παρουσιάζει το αρχικό κείμενο, γράφω σε ύφος ανάλογο με αυτό του ζητούμενου πομπού, όπως καθορίζεται στη διατύπωση της άσκησης.

Η περίληψή μου είναι καλό να μην περιλαμβάνει :

- λεπτομέρειες
- παραδείγματα
- αφηγήσεις
- επεξηγήσεις
- παρενθετικές φράσεις
- αποφθέγματα, παροιμίες
- απαριθμήσεις
- στατιστικά ή ερευνητικά στοιχεία
- αναφορές του συγγραφέα σε λόγια άλλων
- ερωτήσεις

- παραθέματα ή αυτούσιες φράσεις του κειμένου
- δικά μου σχόλια ή οποιαδήποτε προσθήκη
- μεταφορές, παρομοιώσεις

Γ. Ελέγχω την ορθότητα της περίληψής μου.

1. Διαβάζω το όλο κείμενο που έγραψα και ελέγχω κατά πόσο :

- αποδίδει το νοηματικό περιεχόμενο
- παρουσιάζει συνοχή
- είναι γραμμένο σε στρωτή γλώσσα.

2. Μετρώ ενδεικτικά μερικές γραμμές του κειμένου, για να υπολογίσω τον αριθμό των λέξεων.

Έχοντας υπόψη ότι ο αριθμός των λέξεών μου μπορεί να είναι κατά 10% μικρότερος ή μεγαλύτερος από αυτόν που ορίζεται, διορθώνω αναλόγως το κείμενό μου:

- Εάν οι λέξεις μου είναι πολύ λιγότερες από αυτές που ζητά η άσκηση, ξαναψάχνω στο κείμενο, για να βρω σημαντικές έννοιες που παρέλειψα και τις προσθέτω. Μπορώ επίσης να προσθέσω λέξεις ή φράσεις που θα το εμπλουτίσουν εκφραστικά και νοηματικά, παραμένοντας βέβαια πάντοτε μέσα στα εννοιολογικά πλαίσια του αρχικού κειμένου.
- Εάν οι λέξεις μου είναι πολύ περισσότερες από αυτές που ζητά η άσκηση, ελέγχω μήπως έχω δώσει λεπτομέρειες στο περιεχόμενο και αφαιρώ ότι μπορεί να αφαιρεθεί χωρίς να επηρεάσω τη λογική συνέχεια και τη συνοχή του κειμένου μου. Μπορώ επίσης να αφαιρέσω δευτερεύουσες λέξεις (προσδιορισμούς, αντωνυμίες, συνδέσμους), επαναλαμβανόμενες λέξεις, ταυτόσημες έννοιες και να συντομεύσω τα «ο οποίος, η οποία κτλ.».

Για την ορθότητα / αξιολόγηση της περίληψης, έχω υπόψη μου τα ακόλουθα :

I. Περιεχόμενο (0 - 12 Μ.).

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η σύλληψη του νοηματικού κέντρου του κειμένου.
- Η επιλογή των σημαντικών ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η πληρότητα κατανόησης του κειμένου.

Αδυναμίες θεωρούνται:

- Η αδυναμία κατανόησης, η απόκλιση από το νοηματικό κέντρο του κειμένου.
- Η επιλογή δευτερευουσών ιδεών-πληροφοριών σε βάρος των κύριων-σημαντικών.
- Η ατελής (μερική) κατανόηση του κειμένου.
- Η υπερβολική αφαίρεση.

II. Η γλώσσα και το ύφος της περίληψης (0 - 8 Μ.)

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η χρήση του κατάλληλου ύφους για τη συγκεκριμένη μορφή κειμένου (πληροφοριακό ύφος).

- Η ικανότητα πύκνωσης του κειμένου μέσα από διάφορες τεχνικές (γενίκευση, αναδιατύπωση κτλ.).
- Η ορθή χρήση της γλώσσας στο επίπεδο της ορθογραφίας, της στίξης, της σύνταξης και του λεξιλογίου.
- Η αντικειμενικότητα απέναντι στο συγγραφέα και τις απόψεις του.

Αδυναμίες θεωρούνται:

- Η αξιολόγηση με την άσκηση άμεσης ή έμμεσης κριτικής-σχολιασμού στις ιδέες-πληροφορίες του κειμένου.
- Η αυτούσια-στεία μεταφορά λέξεων και φράσεων του αρχικού κειμένου στη περίληψη. Όταν χρησιμοποιούμε αυτούσιες φράσεις ή λέξεις του συγγραφέα είναι προτιμότερο να τις δίνουμε σε εισαγωγικά.
- Οι αποκλίσεις από τους κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματικής και του Συντακτικού της Νέας Ελληνικής στην ορθογραφία, στη στίξη, στη σύνταξη και το λεξιλόγιο (επαναλήψεις, ασάφειες, έλλειψη ακριβολογίας κτλ.).
- Η υφολογική μίμηση (η μίμηση του ύφους του συγγραφέα).
- Οι υπεργενικεύσεις.

III. Η δομή του περιληπτικού κειμένου (0 - 5 Μ.)

Θετικά στοιχεία θεωρούνται:

- Η ικανότητα παρακολούθησης ή αναδιοργάνωσης της δομής του αρχικού κειμένου και η παρουσίαση με λογική ακολουθία των βασικών ιδεών.
- Η σύνταξη ενός κειμένου με ομαλή ροή και συνοχή.
- Η επιτυχής χρήση των διαρθρωτικών λέξεων ή φράσεων.
- Η σύμμετρη έκταση (κανονικά το 1/3 του αρχικού κειμένου)

Αδυναμίες θεωρούνται:

- Η τυποποιημένη μεταφορά της πορείας του αρχικού κειμένου που οδηγεί σε μακροσκελή περίληψη.
- Η άτακτη παράθεση των ιδεών-πληροφοριών του κειμένου.
- Η έλλειψη συνοχής και αλληλουχίας μεταξύ των μερών-προτάσεων της περίληψης.

IV. Γενική Θεώρηση

Η προσπάθεια για αξιολόγηση της περίληψης με την αναλυτική μέθοδο και την πρόσθεση των επιμέρους βαθμών δεν είναι αρκετή. Χρειάζεται μια συνολική θεώρηση του γραπτού πριν την τελική βαθμολογία. Άλλωστε περιεχόμενο, μορφή (έκφραση) και δομή ουσιαστικά δεν διαχωρίζονται. Στη συνολική θεώρηση της περίληψης θα συνεκτιμηθούν για την τελική βαθμολογία όλα τα κριτήρια από την **πρωτοτυπία στη συγκρότηση και το ύφος** έως την **εικόνα του γραπτού** (καθαρογραμμένο κείμενο, ευανάγνωστη γραφή).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΕΝΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

Γενική Θεώρηση	Ορθογραφία	Στίξη
<ul style="list-style-type: none"> • Πρωτοτυπία σκέψης και ύφους • εμφάνιση γραπτού 	<ul style="list-style-type: none"> • Θεματικές αποκλίσεις • Καταληκτικές: στην κλίση ονομάτων-ρημάτων • Συλλαβισμός • Τονισμός: - απουσία τόνων παρατονισμός • Το τελικό -ν- • Ορθογραφικά στο άρθρο (κακή χρήση, παράλειψη) • Άλλες ορθογραφικές αποκλίσεις 	<p>Στο κόμμα (έλλειψη, κατάχρηση)</p> <p>Στη χρήση τελείας ή άνω τελείας</p> <p>Στο ερωτηματικό</p> <p>Άλλες αποκλίσεις</p>
	<p>Υφολογία</p> <p>Πλεονασμοί - περιττές λέξεις -επαναλήψεις</p> <p>Ασάφειες</p> <p>Ακριβολογία - ακυριολεξίες</p> <p>Καταλληλότητα ύφους-</p> <p>πληροφόρηση χωρίς αξιολογήσεις</p> <p>Άλλες αποκλίσεις</p>	<p>Σύνταξη</p> <p>Αποκλίσεις στη χρήση υποκειμένου - αντικειμένου (συντακτικά λάθη)</p> <p>Είδη προτάσεων - σύνταξη.</p> <p>Χρήση του σαν ή του ως</p> <p>Άλλες αποκλίσεις</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Μακροπερίοδος λόγος, μη αρμονική σύνδεση των σκέψεων • Έλλειψη συνοχής εντός της παραγράφου • Τυποποιημένη σύνδεση προτάσεων ή παραγράφων • Άλλες αποκλίσεις 	
	<p>Περιεχόμενο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση της κεντρικής ιδέας του κειμένου/ Εκτός θέματος τοποθέτηση • Στην περιφέρεια, όχι στην ουσία του κειμένου - Περιφερειακή ανάπτυξη • Ελάχιστα ελλιπή επιχειρήματα ή ιδέες του κειμένου • Νοηματικό χάσμα, πρόβλημα ειρμού της σκέψης - έλλειψη λογικής αλληλουχίας • Κακή χρήση ιδεών του κειμένου κειμένου-αντιγραφή • Άλλα λάθη 	

V. Συμπληρωματικές διευκρινίσεις 1. Η έκταση της περίληψης εξαρτάται από το είδος, το μέγεθος και τη δομή του δοθέντος κειμένου. Γι' αυτό καθορίζεται κάθε φορά η ποσότητα της περίληψης σε λέξεις (π.χ. 90-120 λέξεις) ώστε να υπάρχει ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί το κείμενο της περίληψης. Αυτό δε σημαίνει την αυστηρή καταμέτρηση των λέξεων από το βαθμολογητή αλλά την αξιολόγηση της ικανότητας του μαθητή να πυκνώσει-περιορίσει το κείμενό του σε συγκεκριμένα πλαίσια. (Ως υπέρβαση αυτών των ορίων θεωρείται η γραφή μιας περίληψης με είκοσι (20) περίπου λέξεις περισσότερες). Ακόμα η περίληψη μπορεί να γραφεί ως μία ενιαία παράγραφος ή να χωριστεί σε παραγράφους ανάλογα με το μέγεθος και το είδος του κειμένου.

2. Η περίληψη στα πλαίσια της Έκθεσης-Έκφρασης γράφεται για συγκεκριμένο σκοπό και έχει πάντα αποδέκτη. Γι' αυτό είναι καλό να αποφεύγεται η τυποποιημένη εκφώνηση "Να γράψετε την περίληψη του κειμένου" και να υιοθετούνται πιο αναλυτικές διατυπώσεις ενταγμένες σε επικοινωνιακό πλαίσιο σύμφωνα με τις Οδηγίες διδασκαλίας των φιλολογικών μαθημάτων 1998, σελ. 246 (Παράδειγμα: σε κυριακάτικη εφημερίδα δημοσιεύτηκε το παραπάνω άρθρο. Να ενημερώσετε την τάξη σας για το περιεχόμενό του γράφοντας μια περίληψη 100 λέξεων).

3. Η περίληψη στα πλαίσια του μαθήματος της Έκθεσης-Έκφρασης έχει πληροφοριακό χαρακτήρα οπότε η εισαγωγή της είναι προτιμότερο να ξεκινά με αναφορά στο συγγραφέα ή στο κείμενο, όπως προτείνεται στο βιβλίο Έκθεση-Έκφραση Β' Λυκείου σελ. 235-236 [σ. 264 εκδ. 2002 κ.ε]. Μια εισαγωγή κατευθείαν από τις ιδέες-πληροφορίες του κειμένου είναι και αυτή αποδεκτή με τη λογική ότι ο μαθητής ταυτίζεται με το συγγραφέα του κειμένου ο οποίος επιχειρεί να πυκνώσει το κείμενό του.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο, Αθήνα 2001, σ.121-123 [125-127]

ΟΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

ενεργητική

παθητική

δημιουργούν διαφορετικές εντυπώσεις στην περίληψη

Η ενεργητική σύνταξη	α. εξαιρεί το πρόσωπο / πράγμα που δρα
	β. ταυτίζει το γραμματικό υποκείμενο με το λογικό υποκείμενο
	γ. έτσι προβάλλει ιδιαίτερα το λογικό υποκείμενο
Η παθητική σύνταξη	α. εξαιρεί το αποτέλεσμα της ενέργειας β. υποκειμενοποιεί το αντικείμενο γ. δηλώνει έμμεσα το λογικό υποκείμενο (ως ποιητικό αίτιο) ή το αποσιωπά εντελώς

Η παθητική σύνταξη είναι χρήσιμη για την περίληψη διότι

Εξασφαλίζει πυκνότητα και συντομία λόγου, εφόσον παραλείπονται λέξεις (ποιητ. αίτιο) χωρίς να δημιουργείται ασάφεια.	Προσφέρει ποικιλία στην έκφραση.	Το ύφος της είναι απρόσωπο γι' αυτό και προτιμάται στην περίπτωση κατά την οποία μας ενδιαφέρει το ίδιο το κείμενο και το περιεχόμενό του και όχι ο συγγραφέας. Όταν μάλιστα η περίληψη γίνεται από τον ίδιο το συγγραφέα, τότε εκείνος χρησιμοποιεί την παθητική σύνταξη για να αποφύγει την αναφορά στο άτομό του.
--	----------------------------------	--

Παράδειγμα περίληψης παραγράφου

Παράγραφος

Οι λόγοι που μας οδηγούν στην γλωσσομάθεια είναι πολλοί. Πρώτα πρακτικοί: χρειαζόμαστε την ξένη γλώσσα για τη ζωή, για να συνεννοούμαστε με τους αλλόγλωσσους άμα ταξιδεύουμε στην πατρίδα του, ή και στον τόπο μας, ιδίως όμως για το επάγγελμα που ενδεχομένως θα διαλέξουμε. (λ.χ. έμπορος, υπάλληλος, δαχτυλογράφος, διπλωμάτης κτλ.). Μας χρειάζεται έπειτα η ξένη γλώσσα αν ετοιμαζόμαστε για στάδιο επιστημονικό, αφού με αυτή, και μάλιστα με αυτές, θα καταρτιστούμε αρτιότερα και θα μπορούμε να καταφύγουμε στην ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Τέλος, με την ξένη γλώσσα ερχόμαστε σ' επικοινωνία, επιπόλαιη ή βαθύτερη, με τις ξενόγλωσσες λογοτεχνίες και με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Συγγραφή περίληψης

Η γλωσσομάθεια μας είναι απαραίτητη για να συνεννοούμαστε με τους αλλόγλωσσους, για επιστημονική προετοιμασία και για γνωριμία με τους ξένους πολιτισμούς.

Σημειώσεις

Θεματικό κέντρο: Η γλωσσομάθεια είναι απαραίτητη.

Σημαντικές λεπτομέρειες

Λόγοι: α. συνεννόηση με αλλόγλωσσους
β. επιστημονική προετοιμασία
γ. γνωριμία με ξένους πολιτισμούς

Συνηθισμένη μορφή περίληψης:

το κείμενο **αναφέρεται** (ή αναλύει, προσεγγίζει, ερευνά) + Θεματικό κέντρο του κειμένου. **Αρχικά**, ο συγγραφέας **επισημαίνει** (ή υποστηρίζει, διαπιστώνει, εκτιμά, θεωρεί + συνοπτική περιγραφή της παραγράφου. **Στη συνέχεια** (ή κατόπιν) **παραθέτει** (ή καταγράφει, σχολιάζει κ.τ.λ.) + το περιεχόμενο της επόμενης ή επόμενων παραγράφων. Συνεχίζουμε με το περιεχόμενο των υπόλοιπων παραγράφων εκτός της τελευταίας. Φτάνοντας στην τελευταία παράγραφο κλείνουμε με τη λέξη : **Τέλος** (ή καταλήγοντας) ο αρθρογράφος (ή συγγραφέας κ.τ.λ.) αναφέρει ότι + συνοπτική παράθεση του περιεχομένου της.

Φυλλάδιο μαθητή/τριας

Όπως και το 2000, έτσι και εφέτος παρακολούθησα μαζί με εκατομμύρια άλλους κατοίκους της Γης το συγκλονιστικό θέαμα των τεράστιων δασικών και άλλων πυρκαγιών που έπληξαν τη Μεσόγειο και κατ' εξοχήν τη χώρα μας. Τέτοιας έκτασης πυρκαγιές έχουν πολύπλοκα αίτια και είναι πάρα πολύ δύσκολο να εντοπισθεί η αιτία των πρώτων εστιών, εκτός αν υπάρχουν αυτόπτες μάρτυρες. Εκτός από τον εμπρησμό, μια πυρκαγιά μπορεί να ξεκινήσει από αμέλεια ή / και από την ύπαρξη μεθανίου και άλλων εύφλεκτων αερίων, προϊόντων αναερόβιας σήψης τα οποία βρίσκουμε σε ανεξέλεγκτες χωματερές, ή από άλλα αίτια. Στα αίτια συμπεριλαμβάνεται και η κλιματική αλλαγή, η οποία αποσταθεροποιεί το κλίμα, δημιουργεί παρατεταμένες περιόδους ξηρασίας και, κυρίως, συνοδεύεται από ακραίες καιρικές καταστάσεις στις οποίες συγκαταλέγονται και οι ριπαίοι και ισχυροί άνεμοι. [...] Τα τελευταία 50 χρόνια καίγονται κάθε χρόνο κατά μέσον όρο περίπου 300.000 στρέμματα δασικής και αγροτικής γης. Είναι ενδιαφέρον εδώ να δει κανείς διαχρονικά την εξέλιξη των δασικών πυρκαγιών όπως έχει αναφερθεί και στον έγκριτο ημερήσιο Τύπο. Εκτός από εφέτος, που είναι η χειρότερη χρονιά, η αμέσως προηγούμενη ήταν το 2000. Το έτος 2000, όπως και εφέτος, είχαμε εκτεταμένες δασικές πυρκαγιές όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και στην Πορτογαλία, τη Γαλλία και την Ισπανία. Μάλιστα δε, η Ευρώπη θρήνησε και πολλά θύματα σε αυτές. [...]

[...] Σε παλαιότερη και σε πρόσφατη έρευνα την οποία πραγματοποιήσαμε με συναδέλφους μου από τη NASA, απεδείχθη ότι η κλιματική αλλαγή μπορεί να οδηγήσει και σε αλλαγή της υγρασίας του εδάφους με ταυτόχρονη αύξηση της συχνότητας των κεραυνών παγκοσμίως. Ο συνδυασμός αυτός μαζί με άλλους παράγοντες, όπως π.χ. η διατάραξη του υδροφόρου ορίζοντα, μπορεί να οδηγήσουν σε αύξηση των πυρκαγιών τις προσεχείς δεκαετίες. Για αυτόν τον λόγο απαιτείται η εκπόνηση μελετών για τα σπουδαία φαινόμενα και τις επιπτώσεις τους. [...]

Η πανίδα που χάθηκε, εκτός από τα πουλιά τα οποία έχουν τη δυνατότητα ταχείας μετάβασης σε άλλη περιοχή, αποτελεί επίσης σημαντικό παράγοντα διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας στο καμένο δάσος. Πολύ σωστή είναι η απόφαση που πάρθηκε να απαγορευθεί το κυνήγι στις πληγείσες περιοχές, και θα προέτρεπα να παρακολουθούνται και τα υπόγεια ύδατα ως προς την ποιότητα και τη στάθμη του υδροφόρου ορίζοντα μετά την πυρκαγιά.

Χρ. Ζερεφός, εφ. Το Βήμα, 02/09/2007 (Διασκευή)

Άσκηση:

Να γράψετε την περίληψη του πιο πάνω κειμένου (100-120 λέξεις). *

Φύλλο αξιολόγησης

Σημειώστε στο αντίστοιχο τετραγωνάκι 1* 2* 3*

Περιεχόμενο (0 - 12 Μ.)

- Ικανότητα σύλληψης νοηματικού κέντρου,
- σωστή επιλογή σημαντικών ιδεών,
- πληρότητα κατανόησης του κειμένου.

Δομή (0 - 5 Μ.)

- Ομαλή ροή και συνοχή,
- λογική αλληλουχία των ιδεών,
- χρήση διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων.

Γλώσσα - Ύφος (0 - 8 Μ.)

- Πληροφοριακό ύφος,
- ορθή χρήση της γλώσσας, ορθογραφία,
- σωστή πύκνωση λόγου.

1* Μέτρια/ό

2* Καλή/ό

3* Πολύ καλή/ό